

Dokument č. 3

Správa o stave Slovenskej republiky prednesená prezidentom SR Michalom Kováčom na 27. schôdzi Národnej rady SR dňa 9. marca 1994

V prvej časti svojho vystúpenia analyzoval M. Kováč aktuálnu situáciu slovenskej spoločnosti, upriamil pozornosť na faktory, vplývajúce na medzinárodné postavenie SR, rozobral vnútropolitickú situáciu od jesene 1989... V druhej časti rozobral svoj vzťah medzi ním a premiérom V. Mečiarom. Práve táto časť sa stala jedným z podnetov pre NR SR na vyslovenie nedôvery premiérovi.

O vzťahu k premiérovi

Práve v mene týchto ideálov, vážené panie poslankyne a páni poslanci, som sa v ďalšej časti svojho vystúpenia rozhodol zaujať **stanovisko k závažným otázkam našej vnútropolitckej situácie**. Ak máme poctivo hľadať seriózne východiská z tejto neutešenej vnútropolitckej situácie, nemôžeme si zakrývať, že už dlhší čas pretrvávajú na našej politickej scéne snahy diskreditovať, zosmiešňovať a osočovať predstaviteľov politických strán a hnutí, vyvolávať nevraživosť a nenávisť k inak zmýšľajúcim či k príslušníkom a sympatizantom iných strán a hnutí. Hľadá sa vinník, na ktorého by bolo možné zvaliť zodpovednosť za súčasnú politickú krízu. Iste neušlo vašej pozornosti, že terčom kritiky, ponižovania a nakoniec i diskreditácie **zo strany predsedu vlády a jeho najbližšieho okolia je nielen kancelária prezidenta, poradcovia, ale nepriamo i priamo sám prezident**. V podstate však nejde o konflikt osobný, ale o konflikt vnútrospoločenský. V modernej spoločnosti nie je politický konflikt niečo neobvyklé. Doterajší priebeh napätia medzi premiérom a prezidentom nepriniesol pre širšiu verejnosť dostatočne jasno, o čo **vlastne ide**. A to aj preto, že na rozdiel od pána premiéra, som sa došial úmyselne a uvážene zdržal verejne definovať podstatu sporu **v nádeji, že kompromis je možný**. V podstate som povedal len výsle-

dok svojej analýzy, keď som v novoročnom prejave nastolil potrebu **širšej koalície. Je nepochybné, že ku kríze došlo preto, lebo vládna** moc v ostatnom čase prestala mať spoľahlivé zázemie v parlamente, a to aj v časti vlastného hnutia a v radoch koaličného partnera. Niektorí nespokojní ju už opustili, iní sú zneistení, či ju ešte podporovať alebo opustiť. Jadro vládnuceho hnutia sa zúžilo. V parlamente i v značnej časti verejnosti sa čoraz viac a častejšie zdôrazňuje, že **terajšia vláda personifikovaná premiérom stráca morálny titul legitimacy**, ktorý je v demokracii nerozlučiteľnou súčasťou legitimacy moci. Moc sa musí legitimovať nielen právne, ale aj eticky. Musí konať v súlade s písanými i nepísanými, v spoločnosti uznávanými princípmi politických mravov. Niektoré praktiky, ako napríklad ovplyvňovanie poslancov, ohováranie, nehovorenie plnej pravdy a podobne sú príčinou, že vláda stráca priazeň aj niektorých vlastných poslancov. Ak nie je vláda pravdivá, bude také skôr či neskôr celé obyvateľstvo – povedané významným nemeckým filozofom Japersom.

Nie som proti vláde

Mnohí poukazujú na autokratický spôsob vládnutia premiéra. Kto vysloví iný názor, iné stanovisko, je postupne nelojálny, nesolidárny a nakoniec zradca. Konflikt vo vládnucem hnutí sa, žiaľ, preniesol na celú spoločnosť. Dostávam listy od občanov, v ktorých vyjadrujú úprimné znepokojenie nad tým, že nie sú dobré vzťahy **medzi prezidentom Slovenskej republiky a predsedom vlády**, niektorí občania mi zazlievajú, že som proti HZDS, že nepodporujem vládu a jej predsedu. Skôr, než objasním stav a príčiny nášho napätého vzťahu, chcem vyhlásiť, že som nebol a nie som proti HZDS **a nebol som a nie som proti vláde. Mám však vážne výhrady proti** štýlu a etike politickej práce pána Mečiara, proti spôsobu jeho vládnutia a proti praktikám, ktoré vytvárajú konfrontačné ovzdušie v politickom živote. Pán predseda vlády od určitého času, keď zistil, že chcem suverénne vykonávať prezidentskú funkciu v duchu ústavy, začal ma postupne ignorovať, spochybňovať moju prácu a postupne sa odhodlal k takému obviňovaniu a diskreditácii, ktoré by malo vyústiť do môjho predčasného odstránenia z funkcie **prezidenta**. Chcem vás v tejto súvislosti ubezpečiť, že som nikdy nič nepodnikol proti predsedovi vlády, len som bránil autonómnosť a nezávislosť prezidenta Slovenskej republiky ako oficiálnej hlavy

štátu. Novému vedeniu poslaneckého klubu HZDS som otvorene vysvetlil príčinu nedobrého vývoja našich vzájomných vzťahov. Povedal som v podstate to, čo chcem teraz povedať aj vám všetkým.

Slušnosť mi nedovolí citovať

Vedel som, že moje zvolenie za prezidenta bolo pre niektorých ľudí z blízkeho okolia pána Mečiara nemilým prekvapením. Napríklad pán Ivan Lexa výsledok tajného hlasovania pri voľbe prezidenta komentoval slovami, ktoré mi tu slušnosť nedovolí citovať. Napriek tomu všetkému som bol plne odhodlaný korektne spolupracovať s predsedom vlády i so všetkými členmi jeho kabinetu. Ale iste si dobre spomínate, že už pri mojej prvej návšteve v parlamente dňa **27. októbra 1993 nebol v tejto sieni nikto z vlády prítomný. Dnes je tu aspoň niekoľko ministrov. Verejnosť to vníma ako zneváženie úradu prezidenta. Zaiste vám neuniklo ani to, ako sa porušuje protokol pri odchode prezidenta na oficiálne návštevy do zahraničia a pri návrate z nich. Predseda vlády a občas aj predseda Národnej rady Slovenskej republiky ignorujú štátny ceremoniál vžitý na celom svete. Od leta minulého roka sa neobišlo azda ani jedno republikové predstavenstvo HZDS, resp. míting HZDS v PKO v Bratislave bez rôznych urážok prezidenta. Obviňovali ma, že som sa obklopil ľuďmi, ktorí boli proti vzniku Slovenskej republiky, že sa u mňa zostavuje nová vláda, že niektorí ľudia z mojej kancelárie sa zúčastnili na tajných rokovaníach v Prahe o novej novej slovenskej vláde, že som sa spolčil s opozíciou, s predstaviteľmi maďarských politických strán na Slovensku, ba že som sa dal kúpiť zahraničím. Po mojom novoročnom prejave ma pán predseda vlády obvinil, že destabilizujem HZDS a vládu Slovenskej republiky. Všetky tieto, aj iné obvinenia s plnou zodpovednosťou rozhodne odmietam ako vykonštruované a nepravdivé. Hlavným vinníkom našej vnútropolitckej nestability a neutešenej situácie nie je prezident. Dovoľte mi teraz pripomenúť niektoré udalosti, ktoré charakterizujú spôsob, ako sa voči mne postupuje. 28. februára za účasti predsedu Národnej rady Slovenskej republiky pána Gašparoviča som oboznámil pána premiéra so svojím rozhodnutím prijať demisiu pána Romana Kováča a Jozefa Moravčíka s tým, že neakceptujem návrh obsadiť funkciu ministra zahraničných vecí pánom Prokešom. Požiadal som pána premiéra, aby mi predložil iný návrh a tak isto iný návrh na mi-**

nistra pre privatizáciu. Na to sa ma pán predseda vlády opýtal, či je pravda, že mienim pozývať k sebe predstaviteľov okresov, konkrétne **prednostov. Vysvetlil som mu, že mám v úmysle niektoré okresy navštíviť osobne a z tých, ktoré nenevším, chcem ich predstaviteľov pozvať do Bratislavy.** Pán predseda s tým nesúhlasil tvrdiac, že ja si nemám čo pozývať prednostov úradov. Dôvodil tým, že kade chodím, pôsobím ako nepriateľ. Pohrozil, že prednostov, ktorí prijmú moje pozvanie, okamžite uvoľní z funkcie. Vzápätí ma obvinil, že som zodpovedný za súčasnú vnútropolitickú situáciu. Nebudem teraz hlbšie analyzovať stanovisko pána predsedu vlády k pripravovaným **návštevám prednostov okresných úradov, len konštatujem,** že ho musím hodnotiť ako neslýchané obmedzovanie ústavných práv hlavy štátu... Ak máte poznámky, môžete pristúpiť k mikrofónu a povedať ich nahlas... (reakcia na poznámky poslancov HZDS – pozn. redakcie)

Mnohé utorky som na neho márne čakal

Pripomeniem ďalší fakt, ako sa prekrúcajú skutočnosti. Na **mítingu v PKO 2. marca ma pán premiér obvinil, že som sedem mesiacov nemal čas prijať jeho a predsedu parlamentu na rozhovor.** Vyhlasujem, že sa nikdy nestalo, aby som odmietol žiadosť pána premiéra alebo predsedu Národnej rady Slovenskej republiky o stretnutie. **Pravda je taká, že pred návštevou pani Albrightovej,** veľvyslankyne Spojených štátov (amerických) v OSN 9. januára 1994 **mal som dlhší rozhovor s predsedom Národnej rady pánom Gašparovičom** o našej vnútro politickej situácii a vtedy pán predseda Gašparovič navrhol, aby sme sa za účasti pána premiéra porozprávali o tom, o čom sme hovorili len my dvaja. Súhlasil som a požiadal som ho, aby takéto stretnutie v príhodný čas zorganizoval. **Dodnes sa tak nestalo. Odvtedy neuplynulo sedem mesiacov, uplynuli iba dva. Ak však pán premiér hovorí o siedmich mesiacoch,** musím povedať, že v ich priebehu sme sa pri rôznych príležitostiach stretli 29-krát. Keď je už reč o našich stretnutiach, dovoľm si pripomenúť, že po mojej inaugurácii som pánu premiérovi navrhol naše **pravidelné kontakty. A to vždy po zasadnutí vlády, aby ma informoval o závažných rozhodnutiach. Mal som aj alternatívny návrh, aby vedúci mojej kancelárie chodieval na zasadnutia vlády a on ma informoval. Pán premiér to neprijal a súhlasil s našimi pravidelnými stret-**

nutiami po zasadnutí vlády. Stretnutia tohoto druhu, na ktorom ma premiér informoval o zasadnutí vlády, sa do dnešného dňa uskutočnili iba dve. Nie mojou vinou. Mnohé utorky som na neho márne čakal, ale pán premiér sa ani neunúval oznámiť mi, že nepríde.

Nik iný ako Lexa to neurobí

Na tom istom mítingu ma premiér obvinil, že pôsobím rozkladne, zatiaľ čo on sa usiluje všetko spájať a zjednocovať. Aj za toto zavádzajúce obvinenie prezidenta si pán premiér vyslúžil od obecnstva očakávanú odozvu sprevádzanú výkrikmi, odvolať prezidenta a inými urážkami na moju adresu. Na mítingu premiér totiž sústavne vyvoláva nevraživé a hanlivé reakcie obecnstva voči hlave štátu, no, žiaľ, nenájde sa tam nikto, kto by upozornil na potrebu kultivovaného správania sa. Dôležitá udalosť, ktorá mnou otriasla a zrejme vážne poznamenala moje vzťahy s premiérom, je staršieho dáta. Bol to rozhovor 1. novembra minulého roku o ukončení koalíčných rozhovorov so Slovenskou národnou stranou. Tento rozhovor pozostával z dvoch častí. Za účasti predsedu vlády Vladimíra Mečiara, podpredsedu vlády Romana Kováča a štátneho tajomníka nebohého Romana Zelenaya za HZDS a za účasti pánov Prokeša, Vrabca a Sokola zo SNS som vyjadril súhlas s predloženými návrhmi na doplnenie a rozšírenie vlády s výnimkou návrhu menovať Ivana Lexu za ministra pre privatizáciu. Tento návrh som neakceptoval a požiadal som, aby mi bol predložený iný návrh. Po skončení tohoto rozhovoru som mal poradu so zvolanými predstaviteľmi parlamentných strán a hnutí vo veci stanoviska Slovenskej republiky k NATO, s čím som mal odcestovať do Bruselu. Po skončení tejto porady sa v mojej kancelárii nečakane opäť objavil pán predseda vlády aj s nebohým Romanom Zelenayom. Oznámili mi, že by chceli ešte pokračovať v rokovaní o Ivanovi Lexovi. Pán Roman Zelenay sa vzdialil, aby som s premiérom mohol rokovať sám. Premiér sa na mňa opätovne obrátil s prosbou, aby som Ivana Lexu predsa len do ministerskej funkcie schválil. Zdôvodňoval to tým, že HZDS už nemá peniaze ani na výplaty, že pravdepodobne budú predčasné voľby a hnutie peniaze potrebuje. Ďalej mi povedal, že túto robotu mu nikto iný, ako Ivan Lexa urobiť nemôže a že keď ju spraví, pošle ho preč. Výsledok môjho rozhodnutia poznáte. Ivana Lexu som odmietol za ministra vymenovať. Od toho času sa útoky voči kancelárii

prezidenta stupňovali. Svedčia o tom aj pokusy znevažovať a sťažovať moje zahraničné návštevy a rokovania. Funkcionári HZDS na Republikovom predstavenstve v Komárne dňa 29. januára 1994 počuli z úst pána predsedu, ale aj iných, okrem iného aj to, že moja cesta do Poľska bola spískaná, že sa pán premiér hanbil pri Clintonovi, keď som 36 minút hovoril z papiera a vraj unavil celú delegáciu. Na posúdenie toho, či sú zahraničné delegácie úspešné alebo nie, je dôležité hodnotenie zahraničného partnera. Ubezpečujem vás, že poznám aspoň tak dobre, ako pán premiér hodnotenie svojich zahraničných ciest, a to priamo od kompetentných zahraničných osobností. **Zodpovedne vyhlasujem, že ich oficiálne hodnotenia sú pozitívne, a to vrátane rozhovoru s prezidentom Clintonom a návštevy v Poľsku. Prečo sa tieto objektívne fakty spochybňujú? Veď ja osobne mám radosť z každého úspechu, ktorý dosiahne predseda vlády, predseda Národnej rady Slovenskej republiky, slovom každý, kto v cudzine vystupuje v mene našej republiky.**

Uznával som Mečiara

Vždy som uznával a oceňoval niektoré osobitné schopnosti pána Mečiara, reakciu, razantnosť, nadpriemernú rétoriku a kombinačné schopnosti. Súčasne som však musel akceptovať mnohé výhrady, poukazujúce na jeho negatívne vlastnosti, ktoré je nutné tlmiť tak, aby jeho schopnosti sa mohli využiť pre dobro našej spoločnosti. Presvedčil som sa však, že nemám najmenší záujem, aby z jeho tieňa vystúpili a vyrástli ďalšie osobnosti, ktoré Slovenská republika **jednoducho potrebuje. Pán premiér nie je ochotný partnersky spolupracovať a viesť korektný dialóg. Nedokáže zjednocovať rôznorodé zoskupenia občanov a znásobovať politickú energiu štátu. Vzhľadom na jeho podozrievavosť je schopný spolupracovať iba s ľuďmi, ktorí sú mu nejako zviazaní. Pán Mečiar nepotrebuje radcov, spolutvorcov, oponentov, ale iba pomocníkov pri realizácii svojich zámerov.** Prosím vás, páni poslanci, zabráňte najmä svojím príkladom, aby sa u nás ďalej nepodnecovala intolerancia, nevraživosť, zavádzanie a zastrašovanie ľudí. Veď to, čo sa deje na mítingoch v PKO, nesledujú len naši novinári, ale aj zahraničie, ktoré podľa toho hodnotí úroveň našej demokracie a politickej kultúry. Škoda, že tu nie je pán predseda, ale aj tak sa naňho obraciam. **Vás, pán predseda vlády, prosím, v mene dobrého mena Slovenska, v mene demokracie, za-**

myslite sa bez zloby a nenávisti v srdci nad tým všetkým, čo som tu povedal. Majte na pamäti, že aj inak zmýšľajúcim Slovákom a všetkým našim občanom patrí Slovensko, že aj oni majú právo na svoj názor, na svoje presvedčenie.

Zotrívam v službe občanov

Prosím vás, aby sa táto moja úprimne myslená snaha a výzva nevyvetlovala ako slabosť. Mýli sa každý, kto si myslí, že prezident republiky sa dá zastrašiť, alebo odradiť, alebo znechutiť a odradiť od plnenia svojej povinnosti, ku ktorej sa slávnostne zaviazal. Prezident zotrívá v službe pre národ, pre občanov republiky až do konca. Zostane verný sľubu, že bude dbať o blaho slovenského národa, národnostných menšín a etnických skupín, že bude zachovávať a obhajovať ústavu a ostatné zákony. Michal Kováč, prezident Slovenskej republiky, nikdy nezradí Slovenskú republiku, svoj národ, ale ani svoj rozum a svedomie, aj keď by mal vypiť kalich horkosti až do dna. Ja neviem nikoho nenávidieť, nechcem proti nikomu intrigovať a som odhodlaný zodpovedne plniť všetky povinnosti a využívať všetky práva prezidenta.

Vážené panie poslankyne, vážení páni poslanci

V novembrových dňoch roku 1989 sme si sľúbili, že si budeme hovoriť pravdu, že sa budeme snažiť pomenovať javy pravými menami, že sa už nebudú stínať hlavy, že budeme tolerantní a slušní, že nevráživosť a nenávisť hlboko zakopeme do zeme. V duchu týchto ideálov nežiadam pána Mečiara, aby podal demisiu, ale vyzývam **vás všetkých, vrátane pána predsedu vlády, aby sme spojili sily, aby sme neodkladne podnikli kroky, ktorými sa začne etapa politického, národného a občianskeho zmierenia. Vyzývam všetkých, aby prestali na seba útočiť, osočovať sa, znevažovať protivníka a stupňovať napätie v spoločnosti. Pomôžme všetci vytvoriť spokojné ovzdušie na predčasné parlamentné voľby a o nás nech rozhodnú občania. Ešte vždy máme možnosť sadnúť si za spoločný stôl a dohodnúť sa na pravidlách a nevyhnutných podmienkach na politické, národné a občianske zmierenie v záujme Slovenska a jeho občanov.**

Ďakujem vám za pozornosť.

Zdroj: SME, 10. 3. 1994